

Karjalan Sivistysseura Itä-Karjalan vapauspyrkimysten tukijana.

VII.

Kirjoitussarjamme viimeisessä osassa, jonka julkaisimme viime vuoden marraskuun numerossa, käsitelimme seuramme lähetystön vuoden 1918 lopulla tekemää matkaa Berliiniin. Tämän jälkeen seuraavat tapahtumat nopeaa vauhtia Itä-Karjalassa, jossa suurvaltain intressit törmäivät yhteen, minkä seurauksena taasen on sikäläisen poliittisen tilanteen muodostuminen hyvin sekavaksi. Sieltä saapuneet tiedot ovat sekä epämääräisiä että ristiriitaisia. Niinpä kun heti vuoden 1920 alussa saapuu Suomeen tieto Vienan Karjalan Toimikunnan ja venäläisten aseellisten joukkojen yhteenotosta, jossa karjalaiset selviytyvät voittajina, herättää se seuran johtomiesten keskuudessa suurta levottomuutta ja huolta, koska pidetään varmana, että karjalaiset eivät pysty pitämään puoliaan pitemmän päälle. Samoin ollaan huolissaan siitä, että oli ilmaantunut merkkejä Suomessa ja Karjalassa olevien karjalaisten keskeisistä hankauksista. Tämän johdosta päätti seuran johtokunta kokouksessaan tammikuun 6 p:nä 1920 ryhtyä erinäisiin toimenpiteisiin. Seura lähetti johtokuntansa jäsenen *Pr. Rahikaisen* matkalle Uhtualle asioista selkoa ottamaan yhdessä johtaja *Pekka Mattisen* kanssa. Kuukauden kestäneen matkansa jälkeen herra Rahikainen jätti laajahkon ja mielenkiintoisen matkakertomuksen seuralle. Otamme tähän eräitä kohtia sanotusta kertomuksesta semminkin, kun tältä, Vienan Karjalan ensimmäiseltä itsehallintoajalta on ollut hyvin vähän tietoja julkisuudessa.

Kertomuksessaan johtaja Rahikainen ilmoittaa tulensa heti ensimmäisten neuvottelujensa jälkeen Toimikunnan jäsenten kanssa siihen johtopäätökseen, että puheet vienalaisten nurjamielisyydestä Suomessa olevia karjalaisia ja Sivistysseuraa kohtaan eivät pidä paikkaansa. Todistuksena tästä lausutaan Toimikunnan taholta harras halu saada joku kokenut Sivistysseuran johtomies avuksi Toimikunnalle. Samalla päätetään, että Helsingissä oleva Toimikunnan edustaja olisi läheisessä kosketuksessa Seuran johdon kanssa. Toisaalta taasen käy kertomuksesta ilmi, etteivät Uhtualla olevat Suomen hallituksen edustajat ole sopivia tehtävissään.

Kertomuksessa annetaan Vienan Karjalan Väliaikaisen Toimikunnan kokoonpanosta seuraavia tietoja:

Toimikunta on jaettu neljään hallinto-organiseen osastoon. Kuhunkin osastoon kuuluu kolme henkilöä varsinaisina asiain käsittelijöinä sekä ulkopuolelta näitä otettu sihteeri. Toimikunnan puheenjohtajana toimii *Antti Vierma*.

Osasto-jako on seuraava:

I osaston jäsenet ovat: *Jaakko Pohjola*, *Antti Vierma* ja *Vaseli Kotaniemi*. Asiat: Sota-, vankeinhoito-, järjestys- ja oikeusasiat sekä lääkintölaitos.

II osaston jäsenet: *Iivo Ranne*, *Yrjö Mäkelä* ja *Vaseli Rotonen*. Asiat: Rahastot, tilit, tilastot, kunnat, osuustoiminta, kauppa ja elintarveasiat.

III osaston jäsenet: *Laasari Sergejeff*, *O. A. Louhikoski* ja *Mikko Pestrikoff*. Asiat: Kirjastot, koulut, luennot, kansanvalistus-, ulko- ja sisäiset asiat sekä maanviljelys.

IV osaston jäsenet: *Vaseli Kallinen*, *Huoti Sinikivi* ja *Harittana Peltoniemi*. Asiat: Kulkulaitos, yleiset työt, Valtion omaisuus ja Toimikunnan talous.

V.K.V. Toimikunnan alueeseen kuuluvat seuraavat kunnat:

1. Uhtua. Sen edustajat: Vierma, Louhikoski ja Ranne.
 2. Pistojärvi ja sen edustajat Rotonen.
 3. Oulanka „ „ „ Kotaniemi.
 4. Kiestinki „ „ „ Pohjola ja Pestrikoff.
 5. Vuokkiniemi „ „ „ Mäkelä ja Peltoniemi.
 6. Kontokki „ „ „ Sinikivi ja Virta
 7. Kiimasjärvi „ „ „ Sergejeff.
 8. Jyskyjärvi „ „ „ Kallinen.
- sekä osia seuraavista pitäjistä:
9. Vitsataipale
 10. Rukajärvi
 11. Paanajärvi.

Anomukset saada liittyä Toimikunnan alueeseen olivat lähettäneet Rukajärven, Voijärven, Tunkuan ja Kevättämäjärven kunnat.

Kertomuksesta otamme tähän eräitä »Sievernoin» Väliaikaisen hallituksen lähettämiä tiedonantoja sekä karjalaisten vangiksi joutuneen parooni Tiesenhausenin kirjäljennöksen.

»Selkäpuolen Komendantti,

Muurmannin rajonassa 13/1. 20.

Herroille Karjalan edustajille.

Omaan kunnian ilmoittaa, että olen saanut yöllä 13 p:nä tammi-kuuta paketin Paanajärven kautta Pohjoisen piirin Väliaikaiselle Hallitukselle, minkä olenkin tänään osoittanut lähetin mukana Arhangeliin, missä sijaitseekin Väliaikainen Hallitus, eikä Muurmannilla kuten oli paketin päälle merkitty.

Katsoen saapuneisiin tietoihin, ja rauhallisen elämän häiriintymiseen Karjalassa, jolla on yhteys sotilasosastojen lähettämisen kanssa, pidän velvollisuutenani ilmoittaa, että kaikki osastot on lähetetty ehdottomasti tarkoituksessa suojella rautatie pahanilki-siltä rosvojoukoilta, niin kun on tapahtunut hyökkäyksiä rautatiellä. Yksikään osasto ei ole saanut määräystä edetä määrätystä seisomapaikastaan.

Oletan, että selitykseni rauhoittaa rauhallisen asutuksen ja sattuneet väärinkäsitykset tulevat selvitettyä Pohjoisen piirin Väliaikaiselta hallitukselta.

Eversti Sadovskij.»

Muutamia päiviä myöhemmin saadaan sähkösanoma kenraali Milleriltä.

»SÄHKÖSANOMA.

Arkangelista 16 p:nä tammikuuta 1920 n:o 0/72.

Pohjois-Venäjän Väliaikainen Hallitus on saanut kymmenen Karjalan Väliaikaisen Hallituksen jäsenen allekirjoittaman ilmoituksen 3 piltä tammikuuta ja tervehtii Karjalan kansan edustajien päätöstä, että kääntöisimme asioissamme välittömästi heidän puoleensa. Karjalan kansan valtuutettujen valitsema tie Pohjois-Venäjän Väliaikaisen Hallituksen mielestä on parhain entisten väärinkäsitysten poistamiseksi ja sovun aikaansaamiseksi. Huomioon ottaen ne sanat ilmoituksesta, joissa puhutaan siitä, että Karjala pyrkii rauhaan, niin Karjalassa kuin sen rajojen ulkopuolella, me puolestamme pyrimme järjestykseen ja rauhaan ja koko maakunnan väestön olojen parantamiseen, alueella, jonka on onnistunut puhdistaa ja suojella bolsheviikkien hyökkäyksestä. Väliaikainen Hallitus on valmis mitä huolellisimmin suhtautumaan Teidän ilmoitukseenne, sillä tarkoituksenne ovat yhteiset, nim. rauhan ja rauhallisen elämän säilyttäminen koko Maakunnassa, että väestö tulisi kulttuurisessa suhteessa entistä paremmin tyydytyksi. Aseellinen taistelu bolshevikien kanssa valitettavasti riistää tuhansien ihmisten voimat rauhallisesta kulttuurityöstä. Meidän on onnistunut upseeriemme ja sotilaittemme veren hinnalla suojella Muurmannin alue, siihen luettuna karjalaiset kunnat, bolshevikien hävitykseltä ja ryöstöltä, jota joku aika takaperin sai kokea Aunuksen kihlakunnan väestö. Väliaikainen Hallitus ei epäile, että karjalaiset, jotka ovat ottaneet osaa yhteiseen taisteluun, täysin tajuavat sen raskauden, jota tämä taistelu tasapuolisesti vaatii Maakunnan niin karjalaiselta kuin venäläiseltä väestöltä. Ainoastaan yhteisvoimin voidaan selviytyä tästä yhteisestä vaarallisesta vihollisesta. Tällaisten olosuhteiden vallitessa ei voi tulla kysymykseenkään minkäänlainen jatkuva aseellinen tilanne karjalaisien ja venäläisten kesken, joiden yhteisen edun tähden on elettävä sovussa.

Antaan arvon urhoollisuudelle, jonka karjalaiset osoittivat lyötyään saksalais-suomalaiset joukot, joiden tarkoituksena oli orjuuttaa alue ja täysin ymmärtäen karjalaisen pyrkimisen rauhalliseen kulttuurityöhön ja kehitykseen, väärinkäsitysten poistamiseksi, jotka — nim. väärinkäsitykset saattoivat niin raskauttaviin aseellisiin yhteentörmäyksiin ja toivottujen hyvien suhteiden aikaansaamiseksi karjalaisien ja venäläisten kesken, Väliaikainen Hallitus on uskonut minulle valtuutettujen nimittämisen, jotka viipymättä lähtevät minulle tavatakseni Karjalan kuntien edustajia. Siihen saakka minä olen antanut määräyksen meidän pienillä joukoilla, jotka seisovat länteen rautatiestä, ettei ryhdyttäisi minkäänlaisiin sota-toimiin. Odotan samanlaista toimenpidettä myös Teidänkin puolelta. Sotavankien vaihtoa koskevat asiat olen uskonut kenraali Skobeljtsinille.

Allekirjoittanut Sotavoimien ylikenraali Miller.

Oikein: Muurmannin alueen komendantti eversti Sadovskij.»

On huomattava, että karjalaiset joukot olivat lyöneet Kiestinkiin tunkeutuneet venäläiset joukot edellisen vuoden joulukuussa.

»SÄHKÖSANOMA.

Arkangelista tammikuun 20 p:nä 1920 G.N. 1/172.

Karjalan kuntain edustajille Uhtuan kylässä.

Joulukuun 26 p:nä 1919 Tungutjärvellä tuli kaapatuksi Kemin Kihlakunnan päällikkö parooni Tizengausen ja viedyksi Uhtualle, jossa edelleen pidetään. Koska parooni Tizengausen ei kuulu sotilaalliseen palvelukseen eikä kuulunut joukko-osastoihin ja matkalla ilman vartiostoa tarkoituksella selittää asukkaalle syyt joukko-osastojen lähettämiseen sekä ehkäistä syntymästä paniikkia, niin en voi katsoa häntä otetuksi vangiksi.

Pyydän hänet vapauttamaan ja päästämään Kemiin. Vastauksestanne tähän minun toivomukseen tulen omaamaan mahdollisuuden arvostella vilpittömästi toivomustanne rauhanrakentamisesta, josta te puhutte sitä suuremmalla syyllä kun parooni Tizengausen on selittänyt oman käsityksensä Karjalan kunnista ja minä haluaisin käyttää häntä esiintulevissa neuvotteluissa Karjalan kysymyksessä.

Allekirjoittanut sotilaallisten voimien pohjoisrintaman ylipäällikkö kenraali Miller.

Oikein: Selkäpuolen komendantti Muurmannin piirissä eversti Sadovskij.»

Erikoisen mielenkiintoinen on parooni Tiesenhauseinin kirje eversti Sadovskille. Se kuuluu:

»Kunniotettava Ivan Nikolajevits.

Eilen illalla sain kuulla, että Vienan Karjalan Väliaikainen Toimikunta on päättänyt kääntyä Kemin kaupungin piiripäällikön puoleen nootilla. Kun kohtalo sattumalta asetti minut lähetin rooliin ulkovaltion hoviin, niin haluaisin ilmoittaa Teille, jotta Te voisitte ilmoittaa armeijan ylipäällikölle muutamia omia havaintojani. Minusta tuntuu, että pienimpäänkin viittaukseen, joka voi arvostella asian oikean laidan, on kiinnitettävä huomiota.

Teidän tiedossanne ovat ne syyt, jotka aiheuttivat poliittisen ilmapiirin näin tukalaksi ja minun tehtäväkseni jää vain vähän mainita meidän keveästä katsantokannastamme Karjalaan nähden. Se, mitä joka päivä näen huoneeni akkunasta, sanoo selvästi minulle, että tämä liike on pyörteisinsä temmannut koko Karjalan kansan ilman poikkeusta. Jos nyt kohotatte aseenne heitä vastaan, voitte syöstä heidät mihin tahansa. Kansa on kokonaisuudessaan innostuksen vallassa ja vieläkin vakuutan, että ei ole minkäänlaisia esteitä, jotka nyt voisivat pidättää heidän pyrkimyksensä itsenäisyyteen. Kaikilla on päämääränä itsenäisyys. Käytetään minkäänlaisia keinoja tahansa; olkoon vastustajina bolshevikit, suomalaiset tai muut. Rohkenen vakuuttaa, en erehdy, sillä näkö- ja tarkastelu-alueeni on laaja, kaikkien, rintamille menijöitten, asekuormia valmistaavien miesten, kuulariiskun käyttöä harjoittelevien kasvot puhuvat minulle hetken syvyydestä ja kansan vakaumuksesta. Kaikki sanovat minulle: Me olimme panneet kaikki asept varastoihin, olimme tehneet ne viikatteiksi, mutta te pakotitte meidät ottamaan ne taas käsille ja nyt me emme luovu niistä niinkauan kuin emme saa varmuutta siitä, että uhkaava vaara on ohitse.

Tästä vain päätin, Ivan Nikolajevits, Teille puhua ja tähän puoleen huomionne kiinnittää. Koska olemme olleet eroitettuja Karjalasta, olemme jättäneet paljon huomioon ottamatta. Suurimpana erehdyksenämme on se, että me, jostakin syystä liennemme käsittäneet, että kansa on syrjässä. Tämä on suuri erehdys. Kaikesta päätäen ilmainen leipä oli omiaan aiheuttamaan yleisen innostuksen; se oli aivan kuin linnulle mätäs, jonka avulla se voi hypätä ylös ja levittää siipensä kohotakseen korkeuteen. Lähetän Teille, vaimolleni ja Grigor Akimovitsille sydämelliset onnentoivotukseni pyhien johdosta.

Tervehdykseni

Emil Tiesenhausein.

Klo 3.38.

Olen itse ollut silminnäkijänä ja voin todistaa, että kuormia on purettu ja suuret määrät sotatarpeita on lähetetty kyliin. Suokaa anteeksi, että häiritseen. Olisin enemmän kirjoittanut, mutta ei ole aikaa, sillä joka hetki odotan, että kirjettä tullaan noutamaan.

Emil Tiesenhausein.»

Omasta puolestaan matkakertomuksen kirjoittaja toteaa:

»Kuten kirjelmästä näkyy, alkavat venäläiset vasta nyt huomata, että karjalaisilla on tosiasia kysymyksessä. Kohtalo on ohjannut Karjalan kansalliset pyrkimykset ehkä tärkeämpään käännekohtaansa kuin mitä ne koskaan ovat olleet. Nyt entistä enemmän vaaditaan Suomessa olevilta karjalaisilta työtä ja toimintaa, erikoisesti olisi työ suunniteltava kansan oikeustunnon kasvattamiseen, ja sen yhteydessä saada kansa kokonaisuudessaan kansallisesti hereille.»

Siksi hän lopuksi ehdottaa, »että Karjalan Sivistysseuran olisi ryhdyttävä entistä pontevammin työskentelemään Vienan Karjalan hyväksi:

1. Olisi tyydytettävä kansan tiedonjano oikeilla ja terveillä tiedonannoilla.
2. Järjestettävä mahdollisimman voimakas agitatio kansan hengen herättämiseksi.
3. Saatava kansasta juurrutettua väärä käsitys pois Suomessa oleviin karjalaisiin nähden.
4. Järjestettävä nuorisoseuroja ja sitä tietä saatava nuoriso tarttumaan yhteiseen kasvatustyöhön.

5. Olisi ruvettava julkaisemaan karjalaista sanomalehteä.

6. Sivistysseuran, Suomessa olevain karjalaisten kesistoimielimenä olisi asetettava mitä läheisimpään toimintayhteyteen V.K.V. Toimikunnan ja vastaisuudessa Vienen Karjalaan muodostettavan hallituksen kanssa.

7. Sivistysseuran olisi koetettava hankkia karjalaisille oppilaille vapaita paikkoja suomalaisiin kouluihin, kuten seminaareihin, pappisseminaariin, kansanopistoihin, maanviljelys- ym. kouluihin.

8. Suomessa olevain karjalaisten on riennettävä ajamaan Vienen kansan kohtaloa, keskittämällä kaikki käytettävissä olevat voimat yhteen, ennenkuin toimiviemme keskinäiset eripuraisuudet ovat saattaneet asiat allikkoon.

9. Sivistysseuran olisi tehtävä alote vaatetus ym. vuvun keräämiseen Suomesta.»

Osan näistä ehdotuksista seura toteutti. Mutta eräs niistä, se, mikä koski läheisen yhteistyön aikaansaamista Seuran ja Karjalan hallituksen välille, ei laajimassa mielessä toteutunut. Tähän oli monia syitä. Muurin niistä käsittääkseni oli se, että seuran silloisen sihteerin joutui erään Suomen hallituksen asettaman hallintoelimen päälliköksi eikä hän tällöin ymmärtänyt sitä, että tilanteessa oli tapahtunut muutoksia ja että Suomen ja Karjalan hallintoelinten kesken voitiin pitää yhteys myöskin suorinta tietä. Tämä ei merkinnyt sitä, etteikö yhteyttä olisi ollut. Oli paljonkin ja vaikka toisinaan on toimittu erilläänkin. Viimeaikaiset tapahtumat ovat osoittaneet, että on edelleen paljon yhteisiä kosketuskohтия eri elimien välillä, jos vain on vilpittömiä tahtoa, jolloin yhteistyö muodostuu helpommaksi.

*

Näillä kirjoituksillani olen tahtonut osoittaa, miten Karjalan Sivistysseura, karjalaisten itsenä aikoinaan perustama järjestö, on voinut tehdä työtä heimonsa hyväksi. Paljon on näistä muistelmista täytynyt jättää pois, paljon sellaista, mikä olisi ollut muistamisen arvoista, mutta ehkäpä siihenkin joskus tulee tilaisuus. Meillä on se vakaumus, että seurallamme on vielä mahdollisuus tehdä paljonkin työtä Karjalan heimon hyväksi, sen heimon, joka itse on paljon antanut yhteisen Suomen kodin kaunistamiseksi ja kohottamiseksi, mutta joka nyt tarvitsee muun Suomen puolelta apukautta ja ymmärtämystä voidakseen jälleen nousta alennustilasta, johon vihollisemme on sen saattanut.

W. K.

KARJALAISET

ja Karjalan ystävä!

Muistakaa lahjoituksilla ja jälkisäädöksillä Karjalan Sivistysseuran rahastoja!

Lehtemme tilaajille ja lukijoille!

Monien sotatilasta johtuvien vaikeuksien takia lähetimme viime vuoden alussa lehteämme entisille tilaajille jatkuvasti. Kokemukset lehden jatkuvasta lähettämisestä kaikille entisille tilaajille ovat olleet niin myönteisiä, että lehtemme johto on katsonut voivan alkavanakin vuotena noudattaa samaa menettelyä. Näin ollen rohkenimme tämän vuoden alusta lähettää kaikille niille tilaajille, jotka eivät kiellä niin tekemästä edelleen lehteämme. Kiellon pyydämme hyvissä ajoin ja viimeistään tammikuun loppuun mennessä toimittamaan Viena Aunus lehden konttoriin, os. Helsinki, Kasarminkatu 25.

Lehden tilaushinnan, 75 mk voi parhaiten suorittaa seuramme postisiirtotilille N:o 6171 tai suoraan lehden konttoriin, os. Helsinki, Kasarminkatu 25 C.

Ne, jotka eivät kuluvana vuotena ole tilanneet Viena Aunusta, saavat sen tilaamalla asiamiehiltämme, postikontto-reista tai lehtemme konttorista.

Historiansa kohtalokkaimpana hetkenä tarvitsee Itä-Karjala vanhimman veljensä tukea. Lehtemme pyrkimyksenä on ollut ja on edelleen valmistaa itäkarjalaisia siirtymään siihen uuteen olotilaan, joka heille pitkän ja raskaan sorronyön jälkeen vihdoinkin valkenee. Siitä syystä olemme lähettäneet ja lähetämme jatkuvasti suuret määrät lehteämme Itä-Karjalan rahvaalle ilmaiseksi jaettavaksi.

Karjalan Sivistysseura.

4.800 virolaista palautettu miehiteytilyltä alueilta kotimaahan.

Saksan miehitysviranomaisten antamien tietojen mukaan on 4,800 virolaista, suomalaista ja inkeriläistä palautettu Viroon. Täten on melkoinen osa niistä, jotka venäläisen valtuuksen aikana olivat pakotetut jättämään kotinsa, palannut takaisin. Monet heistä ovat ryhtyneet hoitamaan vanhoja toimiaan ja venäläisten riistämä omaisuus on heille palautettu. — STB.

Itä-Karjalan vanhaa kulttuuria vaalimaan.

Paljon on jo Itä-Karjalasta vanhaa perinnäistä ja arvokasta hävinnyt ja häviää edelleen. Niitä olisi kuitenkin säilytettävä niin paljon kuin mahdollista. Eräs keino, jolla häviävää muinaisperintöä voidaan jälkipolville säilyttää ja valaista, on valokuvaus. Seuramme on jo aikaisemmin koettanut saada talteen Itä-Karjalan alueelta otettuja, pääasiassa Karjalan muinaisuutta ja omintakeista elämää valaisevia kuvia. Katsomme tarpeelliseksi edelleen kiinnittää tähän puoleen huomiota. Sen vuoksi pyydämme kaikkia niitä, joilla on joko aikaisemmin tai viimeaikoina Itä-Karjalasta otettuja Karjalan omintakeisuutta valaisevia kuvia, lahjoittamaan tai pientä korvausta vastaan luovuttamaan ne seurallamme säilytettäväksi. Kuvien mukana olisi lähetettävä kuvia selvittävä maininta.

Karjalan Sivistysseura.
Os. Helsinki, Kasarminkatu 25